

Celostátní síť pro venkov

Zpráva z odborné poznávací exkurze ASZ okresu Litoměřice na různě zaměřené farmy v Čechách a převážně v Polsku

(cíle cesty: zejména způsob hospodaření, provedené investice do zemědělství vč. zpracování produkce a mechanismus odbytu, systém kooperace, diverzifikace činností, ekonomická efektivnost, atd.) – za účelem srovnání

Termín:

20. 10. – 24. 10. 2013

Počet účastníků: 19 osob (viz prezenční listina)

Struktura účastníků: členové ASZ a dalších organizací z celé ČR, členové obecních samospráv

Program: podrobná prohlídka 4 farem podpořených z PRV v České republice, 11 farem v Polsku a semináře o zemědělství a fungování PRV v Polsku

Organizace: Poznávací zájezd byl připraven v rámci Celostátní sítě pro venkov

Asociace soukromého zemědělství okresu Litoměřice a Regionální pracoviště CSV Litoměřice

Itinerář:

20. října 2013

7,00 odjezd z Bohušovic nad Ohří (z farmy p. Najmra, ul. Dlouhá 23)

přejezd 102 km

8,30 Farma Miloslava Zapletala, Václavské náměstí 15, Nová Ves I

přejezd 90 km

12,30 Farma Petra Kareše, Hradištská 331, Ostroměř

přejezd 42 km

15,00 Ekofarma Jana Chmelíka, Arnultovice, Rudník

přejezd 35 km

17,30 Farma rodiny Králových, Velké Svatoňovice 64

přejezd 26 km

Penzion Selský Dvůr, Pěkov (ubytování)

21. října 2013

10,00 Leszek Bobula, Szalejów Górny 104, 57-300 Kłodzko

přejezd 53 km

13,30 Maciej Waclawik, Bożków 282, 57-441 Bożków

přejezd 12 km

16,00 Tadeusz Hartukowicz, ul. Leśna 8, 57-420 Radków

přejezd 20 km

"Noclegi Zwycieska", ul. Zwycieska 4, 53 - 033 Wrocław (ubytování)

přejezd 105 km

22. října 2013

9,00 DODR Wrocław (návštěva poradenského střediska pro zemědělce)

přejezd 40 km

11,00 „Chlew-Pol” S.C., Juszczyń 19, 55-300 Środa Śląska

přejezd

14,30 Stefanogród s.j., Jugowic 40, 55-300 Środa Śląska

přejezd

17,00 Maciej Karczewski, ul. Wiśniowa 4 LUTYNIA k/Wrocławia, 55-330 Miękinia

přejezd 30 km

"Noclegi Zwycieska", ul. Zwycieska 4, 53 - 033 Wrocław (ubytování)

23. října 2013

9,00 Biowat sp. z o.o. , ul. Metalowców 22, 58-100 Świdnica
12,00 Grupa producentów zbóż „Jawrol”, Sokola 31, 59-411 Paszowice
15,30 Lelas Ryszard, 59-411 Paszowice 155
"Noclegi Zwycieska", ul. Zwycieska 4, 53 - 033 Wrocław (ubytování)

přejezd 45 km
přejezd 50 km
přejezd 5 km
přejezd 10 km

24. října 2013

9,00 Bożena Sawczyńska, Kłosów 25, 57-120 Wiązów
11,30 Mirosław Mróz, Biedzychów 7, 57-100 Strzelin
15,00 Dariusz Ptasieński, Ludów Polski, 57-100 Strzelin
příjezd do Bohušovic cca ve 22,00 hod.

přejezd 50 km
přejezd 20 km
přejezd 11 km
přejezd cca 300 km

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

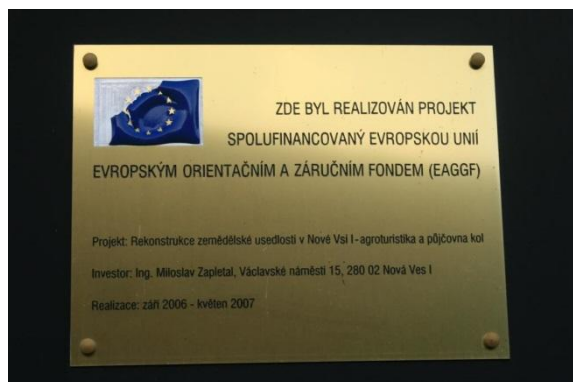
1. den – 20. října 2013

Farma Miloslava Zapletala, Nová Ves I

V roce 1991 začal Miloslav Zapletal hospodařit společně se svým otcem na statku s 18 hektary. Hlavním zaměřením bylo v té době pěstování ovoce a zeleniny a chov asi 130 kusů mléčného skotu. O něco později se naskytla možnost koupit v konkurzu bývalý družstevní kravín, který přímo sousedí se statkem. I když se nabízelo využít nové prostory jako stáje pro skot, Zapletalovi se rozhodli s chovem skončit, a to z několika důvodů – rekonstrukce vazných stájí by byla velmi nákladná, další náklady by znamenalo rozšíření stáda a nákup mléčné kvóty, problém byl i s chybějící pracovní silou a také s odbytem mléka. Kravín má momentálně v pronájmu jiný podnikatel, Zapletalovi ale uvažují o jeho rekonstrukci a využití. Dále byl areál rozšířen o sousední statek, který byl zakoupen od Pozemkového fondu – původními majiteli byla židovská rodina, která byla za války celá vyvražděna.

Statek rodiny Zapletalových

V současnosti se na farmě v úrodném Polabí věnují především rostlinné výrobě na celkem 290 ha (z toho 110 ha vlastních), pěstují se čtyři hlavní plodiny – pšenice, jarní ječmen, kukuřice na zrno a řepka. Nájem půdy se zde pohybuje až k 3.000 Kč/ha. Druhou, spíše doplňkovou činností je provoz agroturistického penzionu v části statku, který byl dříve využíván jako ubytovna pro zaměstnance. Pension o kapacitě 20 lidí byl vybudován s pomocí dotací, a to jednak z programu Leader a také z OP

Rozvoj venkova, kde tehdy nebyl problém uspět, protože o dotace zpočátku žádalo málo lidí. Program rozvoje venkova byl využit pro rekonstrukci další části budov, a to na pneuservis. Dotační projekty si pan Zapletal píše sám, jediné, na co využívá specializovanou firmu, jsou výběrová řízení, která považuje za nejošemetnější část projektu a je nutné jejich průběh dobře ohlídat, aby mohl být projekt proplacen. V průběhu čtyř let bylo na farmě realizováno celkem šest projektů, po jejich ukončení byly na farmě velmi časté různé kontroly.

V rámci PRV se podařilo vybudovat v části statku pneuservis.

Farma Petra Kareše, Ostroměř

Petr Kareš se spolu se dvěma stálými zaměstnanci věnuje výhradně ovocnářství, a to na 55 hektarech sadů. Na 10 ha jsou zasázeny třešně, 5 ha zabírají meruňky, 6 ha švestky a zbytek jsou jablka a hrušky. Na 2,5 ha byly nedávno zasázeny rychle rostoucí dřeviny, protože se jedná o plochu, která je často pod vodou. Většina plochy sadů se nachází na jižním svahu zhruba ve 200 – 240 m. n. m. Pan Kareš se snaží postupně dokupovat další půdu.

Jako všichni ovocnáři se i Petr Kareš potýká s mnoha problémy – s chorobami, se škůdci a také s počasím. V roce 2011 zničil mráz 90 % úrody, takže pan Kareš musel z důvodu nedostatku financí odstoupit od připraveného projektu na sklad. Jinak se ale na farmě dotace

z PRV a Leader využívají poměrně ve velké míře – například na kapkovou závlahu, vybavení do sadů a v rámci diverzifikace činností také možná poněkud překvapivě na vybavení mobilního digitálního studia. Projekt na chlazený sklad nyní jen čeká na další výzvu, kdy bude možné jej podat se žádostí o další dotaci z PRV.

Ovoce je zhruba za třetiny prodáváno přes odbytové družstvo, větší část se prodá v drobném ve stánku u silnice. Část produkce se také zpracovává na odrůdové mošty. Ty se v moštárně vyrábějí jak z vlastního ovoce, tak i službou, celkem se ročně zpracuje asi 20 – 30 tun ovoce. Záměrem do budoucna je začít s výrobou marmelád a také postavit malý obchod u farmy – poloha je velmi výhodná, protože okolo vede hlavní silniční tah. Kromě toho bude nutné investovat do fólií proti praskání třešní a do sítí na jabloně, které mají bránit poškození kroupami.

Odrůdové mošty z farmy Petra Kareše

Ekofarma Jana Chmelíka, Hostinné

Jan Chmelík začal samostatně hospodařit v roce 2002, kdy koupil od likvidátora vazný kravín. Ten předělal na volnou stáj pro 60 – 70 ks masného skotu. Původní stádo červenostrakatého skotu začal postupně převádět na masné plemeno Limousine. Protože stádo se postupně rozrůstalo a původní stáj ani po rekonstrukci nevyhovovala současným požadavkům na stájové prostředí, rozhodl se pan Chmelík na místě původní stáje postavit novou volnou stáj s kapacitou 240 ks základního stáda.

Celková investice do novostavby volné stáje přesáhla 12 mil. Kč.

Stavba stáje i dotační projekt PRV probíhaly na dvě fáze, což byla při administraci trochu komplikace, nakonec se ale podařilo vše zvládnout. Celková investice byla 12,5 mil. korun, dotace činila cca 4,5 mil. Administrativa byla poměrně náročná a vyskytly se různé problémy při žádosti o proplacení, bez dotace si ale pan Chmelík nedovede představit návratnost stavby. Stáj funguje na hluboké podestýlce a stádo zde zůstává přes zimu zhruba do března, kdy probíhá telení.

V současné době stádo čítá 140 matek a asi 80 – 90 jalovic. Kromě toho jsou k dispozici tři plemenní býci Limousine. Část zástavu se prodává do Itálie při hmotnosti kolem 250 kg, cena se pohybuje

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

kolem 72 Kč/kg. Vyřazené jalovice se poráží a po týdenním vyzrání se maso prodává v balíčcích po 5 kg, částí masa se zásobuje místní restaurace. Zatím funguje v tomto směru poměrně dobrá spolupráce s jatky ve Vrchlabí, kde je možné nechat maso zrát, pan Chmelík se ale rozhodl opět s pomocí dotace z PRV investovat do stavby bourárny a chladírny na čtyři půlky hovězího. Celková investice bude zhruba 4 mil. korun, dotace by v případě úspěšné žádosti měla pokrýt asi polovinu.

Pro zajištění krmiv – tedy především pastvy, sena a v menší míře senáže – je k dispozici 560 ha travních porostů. Pastva pro tři menší stáda je zajištěna s pomocí pasáka, který přes léto denně přesouvá ohradník. Jadrná krmiva se nevyužívají, nakupovat je ale nutné slámu, protože stáj funguje na hluboké podestýlce. Z chodeb je shrnována kejda, která slouží pro nedalekou bioplynovou stanici, hnůj z boxů si odebírají sousední zemědělci, kteří mají pole.

Součástí projektu byla i jímka na kejdu.

Farma rodiny Králových, Velké Svatoňovice

Rod Králových hospodaří na statku ve Svatoňovicích už od 17. století. Výjimkou bylo období komunismu, kdy byla rodina vyhnána. Hned v roce 1989 se ale Královi vrátili a začali hospodařit na 30 hektarech. Od počátku se věnují chovu mléčného skotu, i když stejně jako mnozí další producenti mléka mají neblahou zkušenost s odbytem – pohledávka v nezanedbatelné výši

z trutnovské mlékárny už asi nikdy nebude vymožena zpět. V současné době je mléko prodáváno přes družstvo Pragolaktos za cenu kolem 8,20 Kč.

K farmě patří cca 160 ha půdy, z čehož je asi 110 ha vlastních. Na polovině výměry se pěstují krmné plodiny pro dojnice (obilí, kukuřice a jetel), zbytek jsou trvalé travní porosty. V roce 2007 byla

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

postavena na zelené louce zcela nová stáj pro dojnice, kapacita je 100 kusů, z toho asi 70% jsou dojnice, zbytek tvoří jalovice. Býčci se prodávají na jatka. Stáj byla postavena s využitím investiční dotace z PRV. Ta ale pokryla zhruba 20 % investice a zaplatila tak v podstatě jen vybavení dojírny. S projektem pomohla specializovaná firma a nejvíce komplikací bylo nutné řešit především s místními úředníky. Kromě tohoto projektu využil Rudolf Král ještě dotaci pro mladého začínajícího farmáře, kterou v roce 2003 uplatnil na koupi techniky pro sklizeň píce.

Veškerá siláž je skladována ve vacích

O chod celé farmy se stará pouze rodina, v budoucnu by ale měl být přijat jeden stálý zaměstnanec. Další investice by měly být směřovány do nákupu půdy (cena se v této podhorské oblasti pohybuje kolem 17 Kč/m²).

2. den – 21. října 2013

Leszek Bobula, Szalejów Górny

Setkání se zemědělcem a zároveň šéfem okresní zemědělské komory Klodzka Leszkem Bobulou proběhlo na městském úřadu Klodzka. Tam nás přivítal také starosta města, který nám přiblížil situaci města a okresu. Okolí města Klodzko je nejsilnějším zemědělským regionem v okrese. Obecně jsou zde velké problémy s nezaměstnaností, která šplhá až k 28 %, mnoho lidí proto odchází za prací do zahraničí včetně blízké ČR. Zároveň je zřetelný přesun obyvatel z měst na venkov, kde se v poslední době hodně investovalo do zemědělství. Dalším trendem je zvětšování průměrné výměry farmy – lidé pochopili, že pokud se chtějí zemědělstvím živit, je nutné mít výměru alespoň 50 hektarů. Bohužel pro zemědělce v okrese citelně chybí jakákoliv zpracovatelská zařízení na zemědělskou produkci (mlékárny, sušárny, konzervárny, jatka apod.). V okrese Klodzko jsou velmi dobré přírodní podmínky pro chov skotu, bohužel stavy zvířat přesto dlouhodobě klesají – díky chybějící infrastruktuře a špatné rentabilitě. Následkem toho se v poslední době rozoralo mnoho travních porostů a vyvstaly problémy s erozí a vodním režimem. Kvalitní půda se tedy ve velké míře využívá hlavně k pěstování obilí, řepky a cukrovky.

Leszek Bobula nás následně seznámil s činností zemědělské komory, která v Polsku funguje už od 2. světové války. Členství v komoře je pro všechny zemědělce povinné a činnost komory je financována ze zemědělské daně. Komora je samosprávná – z každé obce jsou 1-2 kandidáti v okresní radě, z té

jsou dva zástupci členy krajské rady a z kraje vždy dva delegáti zastupují kraj v celostátní radě. Komora nemá příliš kompetencí, především vydává stanoviska k různým problémům, organizuje vzdělávání (kurzy, školení, zájezdy), má svého právního poradce pro zemědělce, zahraniční oddělení. Pana Bobulu poněkud mrzí to, že spolupráce mezi ČR a Polskem není příliš intenzivní, protože považuje situaci v českém zemědělství za velmi dobrou i přesto, že naši sedláci nemají takové zastání u politiků a veřejnosti, jako kolegové v Polsku.

Zleva Leszek Bobula, starosta města Klodzko a Elżbieta Ulatowska

Hlavními problémy, které řeší aktuálně komora na okrese Klodzko, jsou právě zmíněná chybějící infrastruktura – nekvalitní komunikace, které nejsou vhodné pro provoz velké techniky a chybějící zpracovatelské závody. Druhým problémem jsou velké škody zvěří, které způsobuje přemnožená černá a jelení zvěř. Drobné zvěře je zde naopak málo a stále ubývá. Myslivost je řešena podobně, jako v ČR s tím rozdílem, že není možné mít privátní honitbu.

Historie zemědělství v Polsku je poněkud odlišná od té naší. Za socialismu byla zhruba polovina půdy ve státní držbě, druhá polovina byla ponechána v soukromých rukou. Po roce 1989 se státní půda privatizovala a vznikaly zemědělské podniky a drobní zemědělci měli možnost získat půdu. Nyní je tedy půda většinou soukromá, zbytky státní jsou pronajímány.

Třetí částí informacemi nabitě návštěvy městského úřadu v Klodzku bylo vystoupení zástupce místní pobočky DODR (Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego), což je v podstatě státní poradenské a informační centrum pro zemědělce. Každý z 16 polských krajů má jednu velkou pobočku, která spravuje další okresní menší poradenská střediska v kraji Dolní Slezsko jich je 25). DODR má na starost hlavně technické poradenství zemědělcům (roślinná a živočišná výroba, bioprodukce, ekonomika atp.), dále pořádá různé regionální akce (semináře, exkurze, schůze, výstavy...), informují zemědělce o novinkách prostřednictvím vlastního časopisu a webu a především pomáhají se získáváním dotací. Z tohoto důvodu byl DODR zvolen jako partner pro organizaci zájezdu.

Dále nás zástupce DODR podrobně seznámil s podmínkami a zemědělstvím v okrese Klodzko i obecně v Polsku. Zhruba 47% okresu zaujímá zemědělská půda (37% je orná, 0,57% sady, zbytek jsou travní porosty), dalších 43% jsou lesy. Na okrese je celkem 4.200 podniků – z toho víc než polovina má rozlohu do 10 ha, nad 100 ha jich je pouhých 42 (největší z nich má 1.200 ha). Průměrná výměra

farmy v Polsku je 10,42 ha, v kraji Dolní Slezsko 16,01 ha a v okrese Klodzko 10,37 ha. Jak jsme se ale později dozvěděli, statistika výměry farem je poněkud zkreslená, protože často jednu farmu tvoří spojené grunty několika rodinných příslušníků, kteří hospodaří společně nebo je ve statistice zahrnuta výměra polí jednoho vlastníka, ačkoliv své pole pronajímá a sám nehospodaří.

Drtivá většina farem (asi 95 %) funguje na bázi rodinného hospodaření. Ceny půdy se v okolí Klodzka pohybují od 19 tis. PLN (1 PLN = cca 6,2 Kč) za špatné půdy po 32 tis. PLN za nejkvalitnější. Ceny státní půdy jsou určeny v aukci. Pokud se týče plodin, obecně v Polsku se nejčastěji seje pšenice a řepka z ozimů, mezi jařinami vede ječmen, pšenice a poněkud překvapivě pohanka.

Dotace fungují díky EU v podstatě stejně, jako v ČR. Členy ASZ zajímaly hlavně podpory pro mladé a začínající – ty byly v Polsku ukončeny kvůli přecherpání financí. Od roku 2014 by ale opět měly být k dispozici a to dokonce ve výši 100.000 PLN (v minulém období to bylo 75.000 PLN). Mnoho lidí v Polsku čerpalo různé podpory na travní porosty, Naturu 2000, agroenvi a podobné programy - celková částka se může vyšplhat až ke 2.000 PLN/ha.

Maciej Waclawik, Bożków

První farmou, kterou jsme v Polsku navštívili, byla rodinná farma Waclawikových, kteří hospodaří na spojených gruntech o celkové výměře 60 ha. Území okolo Klodzka bylo před válkou německé, po válce připadlo Polsku a půda a statky se zde v podstatě rozdávaly zájemcům. Stejně tak získali hospodářství i Waclawikovi.

Na části ploch pěstují pšenici (výnosy 7 – 8 t/ha), ječmen (výnos 5 – 6 t/ha) a řepku (výnos 3,5 – 4

t/ha) na prodej, zbytek je využíván pro výrobu krmiv (kukuřice, tráva, směsky) a v létě jako pastvina pro 36 dojnic a mladý skot. Výkupní ceny se v letošním roce pohybují o něco níže než v loňských letech – u pšenice je to kolem 700 PLN/t, za řepku letos zemědělci tržít asi 1.500 PLN/t. Aby bylo možné produkci aspoň částečně prodat v nejhodnější dobu, je zpracována na sušičce a uskladněna v několika silech o kapacitě 250 t. Celkově se ročně prodává množství asi 700 tun obilí a o něco méně řepky.

Farma je výborně vybavena pro rostlinnou výrobu, na 60 ha možná až zbytečně dobře. Kromě sklizně kukuřice jsou schopni vše obstarat vlastní technikou. Farma právě na strojní vybavení čerpala z PRV v období 2007 – 2013 maximální možnou částku na farmu, tj. 300.000 PLN. K tomu byla ještě z programu SAPARD čerpána menší částka pro mladé začínající zemědělce a byla využita na zpevnění dvora. Dotace z PRV vždy pomohl využít DODR a z toho důvodu neměli Waclawikovi téměř žádné problémy s administrativou. Stroje, na něž byly dotace žádány, byly vždy koupeny na úvěr a dotace ve výši max. 60% investice byla vyplacena až zpětně.

Stádo dojného skotu je kombinací polského červenostrakatého a holštýnského plemene. Užiteklost se pohybuje kolem 8.500 l mléka. Obden se z farmy odváží cca 2.000 litrů mléka do asi 200 km vzdálené mlékárny, která v současnosti platí asi 1,5 PLN za litr. Býci jsou vykrmováni do váhy 700 kg a prodáváni na jatka (cena cca 7 PLN/kg) – ročně je takto zpeněženo asi 25 tun masa. Živočišná výroba je evidentně pouze doplňkem, ve srovnání s moderními stroji pro rostlinnou výrobu se do živočišné příliš neinvestuje, stáj je vazná z 80.

let.

Na farmě se investovalo hlavně do strojů a zpevnění dvora.

DODR, Elżbieta Ulatowska

Paní Ulatowska, která nás provázela první den naší cesty po Polsku, je zaměstnankyní sdružení pro agroturistiku a s DODR spolupracuje jako specialistka právě na tuto oblast. Během oběda nás dopodrobna informovala o tomto typu podnikání v Dolním Slezsku. Právě tento kraj je totiž v Polsku vyhlášen jako turistická oblast a to z několika důvodů – jednak je to národní park Stolové hory, Krkonoše, mnoho lázní a také blízkost Prahy a celé ČR. V celém kraji provozuje agroturistiku asi 600 farem, jen v klodzkém okrese jsou to téměř tři stovky.

Agroturistika funguje velmi podobně jako u nás, farmáři nabízejí především apartmány pro delší rodinné pobyty a doplňkové služby jako půjčovny kol, vyjíždky na koních apod. Prodej ze dvora, který u nás farmáři poměrně často nabízejí, je zatím v Polsku dost problematický. Legálně lze prodávat prakticky jen primární produkt (mléko, vejce apod.), prodej zpracované produkce je velmi náročný na investice a administrativu a proto jej farmáři realizují často na černo.

Sdružení pomáhá propagovat agroturistiku prostřednictvím vydávání publikací (mapy, seznamy agroturistických zařízení apod.). Jednou z forem propagace je také soutěž o agroturistickou farmu roku – loňský vítěz bohužel na svůj úspěch doplatil, protože se na něj vrhly úřady a výsledky kontrol donutily farmáře ukončit činnost. Nejvíce kontrol obecně chodí na zemědělce z platební agentury (obdobu SZIF), místo minimálního počtu 5% kontrol jich ale v kraji Dolní Slezsko je až 12%. Mnoho kontrol je také bohužel na udání.

Tadeusz Hańkiewicz, Radków

Jeden z vítězů soutěže o nejlepší agroturistickou farmu provozuje toto podnikání od roku 1992, zároveň s klasickým zemědělstvím. Rodina pochází až od Vilniusu (dříve tato část Litvy patřila

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

k Polsku) a do tohoto kraje přišla na Vánoce roku 1945. Hospodařit začali manželé Harłukowiczovi na statku, kde fungovalo za socialismu družstvo. Oba mají zemědělskou školu a od mládí věděli, že se chtějí zabývat zemědělstvím. Statek převzali s 5 hektary, polovinou budov v ruinách a absolutně bez techniky a museli se tedy výrazně zadlužit (celková hodnota dluhu údajně odpovídala hodnotě 120 vykrmených býků). Za vypůjčené peníze nakoupili manželé půdu a obnovili budovy, postupně nakoupili také aspoň základní techniku. Dnes je už veškerá půda (tj. asi 45 ha) splacená.

Apartmány byly přestavěny z bývalých hospodářských budov.

Na polích zpočátku zkoušeli manželé pěstovat kukuřici, jednak zde ale není vhodná půda, druhým problémem se ukázala být černá zvěř. Vrhli se proto na extenzivní hospodaření na travních porostech s pastvou mléčného skotu, k čemuž se zdejší horší půdy lépe hodí. Právě na extenzivní využití TTP bere farmář dotace, v příštím roce už ovšem bude muset ukončit tento program, protože překročí maximální zatížení na ha. Druhou platbou, kterou bere na stabilně na své hospodaření je dotace na převod holštýnských krav na polské strakaté plemeno (výše dotace je 1.240 PLN/kráva). Tyto kříženky jsou daleko odolnější, i když mají nižší užitkovost (cca 4.500 – 7.300 litrů). Celkem je na farmě asi 25 kusů skotu, od května do října jsou krávy na pastvě.

Hlavní činností farmy je ale již zmíněná agroturistika. Na přestavbu klasických hospodářských budov žádali manželé dotaci, s níž výrazně pomohla právě paní Ulatowská. První dotaci získali v roce 2004 a byli jedněmi z prvních, kteří se o finanční podporu právě za tímto účelem žádali. To s sebou neslo samozřejmě určité nevýhody – jednou z těch největších byla nezkušenost architekta a i samotného stavitele, dalším problémem byla malá časová rezerva projektu. Některé dílčí části stavby nebyly z praktických důvodů řešeny přesně podle projektu, takže nebyly nakonec proplaceny. Celkově se tak dotace z původních 40 tisíc PLN scvrkla na 16 tis. V roce 2009 byly dokončeny všechny současné kapacity – tři rodinné apartmány a jeden dvoulůžkový pokoj.

Hlavně zpočátku využívali ubytování především Němci, postupně přibývají hosté z Polska, kteří ubytování využívají pro výlety do Čech. Pro hosty připravuje paní Harłukowiczová snídaně, jinak stravování nezajišťují, v okolí je mnoho možností, kam jít na jídlo a vařit se pro několik málo hostů nevyplatí. Cena za apartmán je zhruba 180 PLN/noc – majitelé raději volí variantu dražšího ubytování a lepší a stabilní klientely. Kapacita je přesto velmi dobře naplněná po celou sezónu a podle farmářů

se jedná o velmi snadno vydělané peníze oproti zemědělství. Celoročně se ale agroturistikou samozřejmě žít nelze.

Na chov mléčných krav jsou pobírány dotace při převodu na červenostrakaté plemeno.

3. den – 22. října 2013

DODR, Wrocław

Úvod třetího dne obstarala zástupkyně krajského DODR, která opět shrnula činnost poradenského střediska. Hlavní náplní krajského střediska, kde pracuje celkem 220 poradců (!) je poradenská činnost – základní část je zdarma, další specializované poradenství (tvorba business plánu pro žádost o úvěr, evidence postřiků apod.) je placená. Organizace různých akcí od zahraničních zájezdů, přes soutěž o nejlepší farmu roku až po vánoční a velikonoční akce či ekologické dny pro děti jsou zaměřeny nejen na zemědělce, ale na všechny lidi z venkova.

Dále doplnila ještě další informace o zemědělství v kraji, který je nejteplejším regionem Polska, se stabilním a mírným klimatem, ročními srážkami v průměru 550 mm. Díky tomu zde dominuje rostlinná výroba (74% příjmů zemědělství), nejintenzivnější je ve střední části kraje. Jih a sever je spíše turistickou oblastí. Půda se v Polsku podle kvality dělí na šest tříd – v Dolním Slezsku dominují půdy spíše střední kvality.

Výnosy hlavních plodin jsou v rámci Polska nadprůměrné – obilí 4,5 t/ha, řepka 2,6 t/ha, brambory 26,1 t/ha, cukrovka 63 t/ha. Kvalita živočišné výroby je v porovnání k celopolskému průměru rovněž vyšší, ale koncentrací se srovnat nedá.

Úřad gminy Środa Śląska

Starosta obce Środa Śląska je zároveň předsedou zemědělské komory, takže projevil zájem o krátké setkání s českými zemědělci. Zemědělská komora v okrese Środa Śląska zaměstnává 16 lidí. V zemědělství zde pracuje jen 6% lidí – jedná se pouze o ty, co se zemědělstvím skutečně živí. Polovina farem ale má jen do 5 ha a je tedy zřejmé, že tito farmáři do této kategorie nepatří. Na uživení je podle informace pana starosty potřeba minimálně 50 ha výměry.

Malí zemědělci jsou v Polsku často evidováni jako zemědělci, i když ve skutečnosti půdu pronajímají a zemědělství se prakticky vůbec nevěnují. Důvodem je snaha o tzv. daňovou optimalizaci. Samozřejmě to celé poněkud zkresluje evropské zemědělské statistiky, které udávají velmi nízkou průměrnou výměru farmy.

Okres se může chlubit vítězem soutěže o nejlepší farmu v roce 2011 (sadař Maciej Karczewski – viz dále) a také největší vinicí v Polsku. Je zde také největší polský producent vajec (asi 40% produkce celého Polska). Okres také vyniká nejvyšší cenou půdy – cena při prodeji ze státního fondu se šplhá až na 35 tisíc PLN, komerční může údajně dosahovat až 120 tisíc. Důvodem je jednak poměrně kvalitní půda a také velké procento půdy vlastněné cizinci.

Stefanogród s.j., Jugowic

Na farmě se množí jen základní dřeviny.

Školka okrasných dřevin, kterou jsme navštívili v obci Jugowic, funguje teprve 7 let. Její majitel ale podniká už přes dvacet let – podle svých slov poslechl výzvu Lecha Walesy, aby lidé vzali život do vlastních rukou. Dnes s trochou nadsázky říká, že toho trochu lituje, protože se stal nevolníkem. Bývalý elektrikář se před dvaceti lety vrhnul na výrobu uzenin, později s pomocí financí z tohoto podnikání rozjel i školku, kterou bere částečně jako koníček. Zde zaměstnává 12 lidí s minimální kvalifikací, před dvěma lety s pomocí společnosti zahradní architektky rozjel ještě poradenství při plánování zahrad a výstavbu závlah.

Žádné dotace firma nevyužívá, na zemědělské dotace nedosáhne kvůli chybějícímu zemědělskému vzdělání obou společníků. Hlavním zdrojem příjmů je (kromě uzenářství) maloobchod s okrasnými dřevinami (70 – 80 % příjmů je z prodeje sazenic pro živé ploty), majitel se snaží mít co nejširší sortiment. Převážnou většinu sazenic nakupuje v zahraničí, sám množí pouze základní druhy (buxus, okrasné druhy jedlí). Celkem farma disponuje 35 hektary ploch, většina z nich slouží jako školka pro množení dřevin, na části jsou postavené fóliovníky, kde jsou uloženy náchylnější druhy dřevin.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

V současnosti se v bezprostřední blízkosti farmy staví zahradní centrum, které by mělo pomoci finančně školku osamostatnit. Další velké výdaje padnou každoročně na vylepšení zabezpečovacích systémů – podle slov majitele je v Polsku problém s respektováním soukromého vlastnictví, kterému lidé během komunismu odvykli.

„Chlew-Pol” S.C., Juszczyn

Sdružením, které disponuje celkem 1.200 ha půdy, nás provedl jeden z největších podílníků pan Matějovský, který společně s manželkou a synem vlastní 500 ha. Největší hon je 120 hektarů v kuse, nejmenší naopak 30 arů. Plochy jsou roztříštěné, i co se týče vzdálenosti od statku – nejvzdálenější je 25 km daleko. Jak jsme pochopili z výkladu, pan Matějovský je vedoucí osobou v celém družstvu a stará se z velké části o jeho celý chod. Jeho hlavní kompetencí je rostlinná výroba, manželka se stará o finance a penzion, syn funguje jako spojka. Dcera se dala na studia práv. Kromě rodiny v družstvu pracuje dalších 16 lidí. Pracovní síla je zde stále ještě levná (i díky dělníkům z Ukrajiny). Jako hlavní nevýhodu hospodaření v družstvu pan Matějovský uvedl vyšší náklady na provoz asi o 30% a horší domluvu s ostatními členy družstva.

Obytný dům pana Matějovského se dominantou areálu bývalého státního statku.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Družstvo také soupeří s cizinci, kteří v okolí nakoupili půdu (Dánové, Holanďani a Němci). V okolí díky tomu, že je zde kvalitní půda, také hodně státní půdy skupili spekulanti (za cen kolem 2,5 tis. PLN), teď ji prodávají za ceny až kolem 100 tisíc. Pan Matějovský nám také vysvětlil, proč jsme cestou po polském venkovu viděli spousty úrodné půdy ležet ladem, přesto, že nám všichni tvrdili, jaký je zde o půdu zájem. Developerské firmy údajně skupují velké plochy na stavbu průmyslových parků a domů. Háček je v tom, že cena změny územního plánu na stavební půdu a daně jsou po pěti letech zásadně nižší, takže mnoho firem nechává půdu pět let ležet ladem a teprve pak ji zastaví.

Družstvo hospodaří v areálu bývalého státního statku, který je přímým majetkem pana Matějovského. Ten vystudoval zemědělskou školu, ale zpočátku se věnoval profesionální cyklistice. Když mu bylo 25 let, vyhrála jeho rodina konkurz na zmíněný státní statek se 48 zaměstnanci a 2.000 prasat. Tím bylo o jeho dalším životě rozhodnuto.

Rostlinná výroba má dvě hlavní složky – pěstování produkce na prodej (pšenice, ječmen, řepka a kukuřice) a výroba krmiv pro chov prasat. Samozřejmostí je zde posklizňová linka a sklad na cca 1.500 tun – družstvo se snaží prodávat v prosinci, když je nejvyšší cena. Letos se obávají obecně nízké ceny, a to i z důvodu zaplavení trhu produkcí z ČR.

V živočišné výrobě je prakticky vše ruční práce.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Chov prasat probíhá na dvou místech – v areálu statku je výkrm prasat, chov prasnic je ve vedlejší vsi, v druhém statku, který patří družstvu. Jedná se sice o náročný obor, který je jen velmi málo výdělečný, navíc když je zde velký podíl ruční práce, protože stále nejsou vybaveny takřka žádnou mechanizací, ale je to oblíbený obor zdejších podílníků, takže zatím na farmě přetrvává. Prasata se prodávají momentálně za cenu 5,7 PLN + daň/kg živého. Družstvo se kromě rostlinné výroby a chovu prasat věnuje agroturistice a autodopravě.

Diverzifikaci činností formou provozování agroturistiky se věnuje především manželka. Hotel byl vybudován za pomoci dotace z PRV (opět přes DODR) ze staré památkově chráněné sýpky. Kapacita je asi 60 osob a v současné době nefunguje jako úplně klasická agroturistická ubytovací kapacita, ale využívají ji spíše dělníci, kteří staví nedalekou továrnu firmy BASF. Dále je na farmě malý obchod s produkty, který večer funguje jako kavárna s možností občerstvení pro ubytované hosty.

V historické sýpce nyní funguje hotel.

Další využití dotace z PRV byly pro mladého začínajícího zemědělce (syn), na mikropodnikání (tj. podnik do 10 zaměstnanců – bylo využito samostatně, ne v rámci družstva).

Maciej Karczewski, Miękinia

Sadař, který je v Polsku velmi známý, pracuje se svým synem na 30 hektarech sadů, které zakládal od roku 1990 sám poté, co skončil jako zaměstnanec sadařského institutu. Kromě jednoho hektaru třešní a půl hektarů broskví jsou všechny sady jablečné, odrůdy především Jonagold, Gala a Golden Delicious v několika variantách. Odrůdy se ale různě mění podle vkusu spotřebitelů.

Celé sady jsou pod závlahou a v systému integrované ochrany. Podnože využívá M9, cena stromku na této podnoži je cca 12 – 16 PLN. Životnost stromku je asi 20 let, ale mění se spíš dřív – právě kvůli nutnosti měnit odrůdy. Většina práce v sadech je ruční, takže kromě osmi stálých zaměstnanců (2 v kanceláři, 2 v chladírně, 2 traktoristé a 2 řidiči) zaměstnává na sezónu několik brigádníků z Ukrajiny.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

obchodů, část přímo z farmy. Přistoupil také ke zpracování, a to zejména na mošty a výborně se prodávají také sušené ovoce a čaje. Za tímto účelem nakupuje od kolegů jahody, maliny a rybíz. Právě tyto své produkty bude v polovině listopadu prezentovat v České republice na Dnech polské gastronomie.

Odbyt dříve řešil přes supermarket, ale vzhledem k jejich podmínkám – požadovali garanci kvality a množství, ale sami negarantovali odbyt a požadovali dodání do centrálního skladu – od toho ustoupil. V současnosti prodává lokálně do malých

4. den – 23. října 2013

Biowat sp. z o.o., Świdnica

Obnovitelným zdrojům se zatím polská vláda spíše brání, takže bioplynových stanic je zde zatím spíš pomálu. Situace se ale pravděpodobně bude rychle měnit, protože mnoho BPS se v současnosti staví a připravuje se regulace trhu s obnovitelnými zdroji. Nový zákon by měl mimo jiné garantovat výkupní cenu za elektřinu.

Jednu z rozestavěných BPS jsme navštívili na okraji městečka Świdnica. Bioplynku zde staví dva společníci, kteří chtějí v tomto oboru podnikat, ačkoliv nemají žádnou půdu. Na stavbu získali 50% dotaci z operačního programu obnovitelné zdroje, kterou opět pomohlo získat poradenské centrum DODR. Vlastníci se údajně pro svůj podnikatelský záměr nechali inspirovat v Čechách. Projekt je celkem na 1,1 MW, momentálně se dokončuje první etapa o výkonu 0,6 MW. Celková investice je 2,5

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

mil. EUR. Projekt je podmíněn kvótou na zaměstnance – musí po určitou dobu zaměstnávat čtyři lidi, i když by určitě stačili dva nebo tři. Návrhnost investice je spočítána na deset let, je to ale nejisté, protože nejsou garantované výkupní ceny.

Jako „krmení“ pro bioplynku bude sloužit kukuřičná siláž od místních zemědělců, cukrovarské řízky a kejda z nedaleké mléčné farmy. Po zhruba dvou měsících fermentace se obsah vyskladní do konečného zásobníku a bude sloužit jako hnojivo. Ceny elektřiny se na trhu hodně mění a situace není stabilní, nicméně výkupní cena by měla být asi 0,4 PLN/kW + bonus za obnovitelné zdroje ve výši asi 200 PLN/MW. Teplo zatím bude využito jen pro vlastní potřeby. V budoucnu se ještě počítá s investicí do separátoru.

Grupa producentów zbóż „Jawrol”, Paszowice

Družstvo se věnuje především obchodu s komoditami.

Klasickým družstvem, které založili obilnářské farmy z okolí Paszowic, nás provedl pan Jankowski, který je zde už deset let předsedou. Členských farem je z okruhu cca 20 km celkem 18, nejmenší má jen 15 ha, největší asi 150 ha - celkem hospodaří asi na 1.600 ha. Družstvo bylo před pěti lety založeno hlavně kvůli odbytu, druhým důvodem byla dotace na sdružování. Všichni členové musí povinně prodávat svoji produkci přes družstvo, kromě toho vykupují obilí i od dalších zemědělců a obchodují také s uhlím. Ještě nedávno se věnovali i obchodu s řepkou a lisování oleje, boom biopaliv ale již ustoupil a pěstování řepky se příliš nevyplácí. Přesto se ale model odbytového družstva osvědčil a podle slov pana Jankowského jsou členové spokojeni, že prodají za lepší cenu. Pro členy také družstvo hromadně nakupuje osiva a pohonné hmoty.

Pro potřeby družstva koupili podílníci společně areál, který byl původně německým statkem, později zde hospodařilo JZD. Zde se postupně opravují skladovací kapacity (aktuálně 4.500 t) a je zde samozřejmě i posklizňová linka. Další sklady mají i jednotliví členové. Na rekonstrukci budov je nutné mnoho investic, takže družstvo využívá všechny možné dotace, především na modernizaci a rekonstrukci. I zde s administrativou pomáhá především DODR, kromě toho se tomu věnují i tři stálí zaměstnanci družstva. Momentálně je v plánu investice do nákupu nového sila na 1.000 tun obilí.

Část budov statku je už opravená a fungují zde sklady a kanceláře.

Lelas Ryszard, Paszowice

Členy výše zmíněného družstva jsou také bratři Lelasovi. Hospodaří už od roku 1980 na statku s 22 ha po rodičích, kteří zde jako zemědělci pracují už od začátku 60. let. K tomu ještě dokoupili před 16 lety druhý, ten byl ale v podstatě ruinou. Postupným dokupováním půdy do dneška získali 80 hektarů vlastní a dalších 30 hektarů. Pole mají bratři zvlášť, ale stroje si kupují společně.

V okolí Paszowic jsou podmínky příhodné pro pěstování obilí a cukrovky, čemuž se také bratři věnují, ačkoliv dříve na statku bylo asi 200 prasat a skot. Živočišná výroba se dnes podle jejich slov vůbec nevypláčí. Sláma z obilí a řepky se tedy může používat jako palivo k vytápění domu a ohřívání vody. Bratři Lelasové jsou jedněmi z těch, kteří mají vlastní sila na produkci – přímo na statku jsou dvě nová sila na 2x 130 tun, v druhém areálu je pak ještě jedno menší. Nová sila stála údajně pouze 80 tis. PLN – podobných menších sil jsme na polských farmách viděli v porovnání s ČR mnoho, v podstatě každá rostlinná farma má skladovací kapacitu v silech aspoň na část produkce.

Dotace z Programu rozvoje venkova využili bratři na nákup traktoru, který vlastní na čtvrtiny společně se svými syny. Další dotace hodlají využít v nejbližší době na opravu střechy historické stodoly, která má eternitovou krytinu. Právě na odstranění tohoto materiálu bude

možné využít státní fondy, protože do roku 2030 v Polsku nesmí být eternitové střechy. Další státní podpora, o které byla diskuse na této farmě, se týkala vratky za zelenou naftu. V Polsku vratky fungují už několik let ve stejné výši 0,92 PLN/l a stejná částka by měla být zachována i v roce 2014. Limit spotřeby nafty je stanoven pouze jeden, a to ve výši 86 l/ha.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

5. den – 24. října 2013

Božena Sawczyńska, Kłósów

Menší rostlinnou farmu se 70 hektary vedou dvě ženy – starostka místní obce Božena Sawczyńska se svojí matkou. Božena převzala farmu v roce 2005 po svých rodičích, začínala s necelou padesátkou hektarů a od počátku se věnuje pouze rostlinné výrobě, i když rodiče se předtím věnovali také chovu skotu. Všechna pole jsou nejdál 4 km od farmy, pozemky jsou ale rozdrobené na 2 – 3 hektarové kousky. Pozemkové reformy zde zatím vůbec neprobíhají, argumentem úřadů údajně je, že by to komplikovalo dotace z EU.

Slečna Božena s pomocí DODR využila celkem čtyři dotační tituly – na začátku hospodaření to byla dotace pro mladé začínající, pak několik projektů na modernizaci. Ke všem projektům bylo nutné doložit dlouhodobé smlouvy na pronájem půdy (většina jich je na 5 let). Všechny projekty byly využity na nákup mechanizace – kombajnu na kukuřici a obilí, traktoru, postřikovače, pluhu a kompaktoru. Dotace byly vždy na 50% investice bez daně, zbytek byl financován pomocí úvěrů. Limit na farmu byl využit do posledního zlotého a hned, jak zase bude možné využít další dotaci, slečna Sawczyńska nebude váhat ani chvíli. Rozhodně by přivítala dotace do infrastruktury (nejen z PRV) – především na opravu cest apod. Připraven je projekt na stavbu skladů a garáží, který opět pomohl zpracovat DODR. Spolupráci s poradci si mladá farmářka nemůže vynachválit, bez jejich pomoci by určitě nebyla schopná tolik dotací získat.

Pokud se týče rostlinné výroby, i zde se pěstují čtyři hlavní plodiny – na 25 ha pšenice (výnos 6 – 7 tun), na 15 ha řepka (výnos kolem 3,5 tuny), na 12 ha cukrovka (výnos cca do 60 tun), na 15 ha kukuřice (výnos kolem 10 tun) a zbytek je jarní ječmen. Většina produkce se prodává přímo po sklizni do 7 km vzdáleného výkupu, jen na část úrody pšenice jsou skladovací prostory – prodej plánuje na únor.

Dotace byly využity hlavně na nákup strojů.

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Aktuální cena půdy v tomto regionu se pohybuje kolem 92 tisíc PLN/ha. Důvodem je i to, že zde o půdu má zájem mnoho začínajících zemědělců. Na druhou stranu si ale slečna Sawczyńska chválí dobrou spolupráci mezi místními zemědělci, bez nějaké velké rivality. Další téma, na které jsme na této farmě narazili, bylo pojištění plodin. Státní dotace pojištění je údajně asi 50%, zemědělci ale přesto nepojišťují veškerou plochu, ale pouze povinnou polovinu výměry. Často navíc využívají co nejlevnější pojistky. Rizikem pak je, že pojistka nepokryje veškeré ztráty na plodinách, jak se to v loňském roce stalo právě zde, když pomrzla veškerá pšenice.

Mirosław Mróz, Biedrzychów

Velká moderní farma s více než 300 hektary je klasickou rodinnou farmou, kde hospodaří rodiče se dvěma syny. Začínali v roce 1984 na statku po rodičích (opět původně německý) a osmi hektarech a postupně spojovali výměry maličkých farem, kterých bylo v obci skoro padesát. Z toho plyne i současný problém, kterým je rozdělení pozemků farmy na celkem 70 kousků až 20 kilometrů od farmy. Zastavili se právě na 300 hektarech (z toho 250 vlastních), které jsou v polských zákonech zakotveny jako maximální možná výměra farmy, na kterou může jednotlivec pobírat dotace. Nad 300 hektarů už musí být zemědělci ve sdružení.

Pan Mróz je vášnivých chovatelem holubů.

Pan Mróz pojmenoval poměrně přesně největší problémy, s nimiž se polští sedláci potýkají a které jsou z velké části společné s problémy u nás. Zlikvidovány byly téměř všechny zpracovatelské kapacity, zůstaly jen velké továrny, patřící nadnárodním korporacím a sedláci tak na ně ztrácejí jakýkoliv vliv. Cena půdy roste, kvalitní půdu nakupují často družstva se zahraničním kapitálem. Polští sedláci nemají pak dostatek financí na nákup půdy. Jako další problém vidí farmář poněkud překvapivě obchodníky, kteří se podle jeho slov často odvolávají na podmínky v České republice a snaží se polské zemědělce vyždímat.

Dalším problémem je podle svérázného a velmi energického sedláka také evropská unie a hlavně místní úředníci a politici, kteří na ni svalují i svoji vinu a házejí neustále zemědělcům klacky pod nohy. Pan Mróz je zastáncem EU a dotací, ale musí být podmínky pro všechny stejné. Nárokové dotace, které jsou samozřejmě spíše přínosem, zároveň zvedly ceny vstupů a peníze tak skrz

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

zemědělce stejně nakonec odtečou do úplně jiných odvětví. Ani vztah k investičním dotacím zde není úplně pozitivní – syn využil program pro mladé a začínající zemědělce (využito na stroje) a samotný zemědělec čerpal také z programu SAPARD (nákup mořičky, sušičky a čističky obilí), ale z programu PRV se zatím nepodařilo investiční dotaci získat - ačkoliv podal žádost už v roce 2011, stále nebyla vyřízená. Farma tedy většinu vybavení nakoupila na úvěry.

Druhý statek funguje jako garáže a servis strojů.

Hlavní činností farmy v Biedzychówě je rostlinná produkce. Kromě klasických plodin má rodina také 50 ha brambor, produkci prodává do továrny na hranolky (německý kapitál). Právě s pěstováním brambor je nejvíc práce a proto se plánuje nákup stroje na sklizeň (toho se týká projekt PRV z roku 2011). Doplňkově na farmě chovají asi 60 kusů masného skotu plemene Limousine a Simentál.

DODR, Strzelin

Na farmě v Biedzychówě se k nám opět připojila místní zástupkyně DODR a informovala nás o situaci v okrese Strzelin. Jedná se opět o typický zemědělský region, kde je asi 45 tisíc ha zemědělské půdy a na nich hospodaří 2.900 farem (průměrná velikost je tedy asi 16 hektarů). Ze sedmdesáti procent se jedná o individuální zemědělce, ostatní jsou družstva (některé i s cizím kapitálem) vzniklé z bývalých JZD, případně sdružení soukromníků. Dominuje zde rostlinná výroba, kromě čtyř hlavních plodin se zde pěstují i brambory. Chov skotu a prasat zde ještě úplně nevymizel, ale na jednotlivých farmách je vždy jen malý chov spíše pro vlastní potřebu. V celém okrese není ani jeden větší chov, jen pět producentů mléka s 25 kusy dojnic. Oproti ostatním regionům jsou zde ale zpracovatelské kapacity – cukrovar, továrna na hranolky a velká síla firmy Soufflet Agro.

Dariusz Ptasiński, Ludów Polski

Několikrát opakovanou stížnost zemědělců na chybějící zpracovatelské kapacity alespoň částečně vyvrátil pan Ptasiński, který se zabývá sušením zeleniny a koření. Oboru se věnuje už poměrně dlouho, nejprve ve spolupráci s bratrem, s nímž pěstovali listovou zeleninu na 200 ha nedaleko Lodže. V roce 2002 se osamostatnil a založil so vlastní podnikání u Strzelina, kde koupil bývalý školní statek s chovem 70 kusů dojnic a 240 hektary půdy. Půda je zde spíše střední a lepší kvality, problémem je jen častá záplava pozemků z místní malé říčky.

Zpočátku se pan Ptasiński snažil zachovat produkci mléka a dokonce rozšířil stádo na 200 kusů, ale bohužel byl problém najít schopné a spolehlivé zaměstnance, tak nakonec chov prodal a zaměřil se pouze na pěstování zeleniny. Zpočátku to byla hlavně kořenová zelenina – mrkev, pastinák a řepa, pak se rozhodl věnovat převážně listové. Nyní je tedy farma zaměřena na pěstování petržele (cca 100 ha), zelí (15 ha), kopru (30 ha), špenátu (30 ha), pažitky (5 ha). Doplňkově lze na polích najít tymián a mátu.

Na farmě je postavena sušárna na veškerou vlastní produkci zeleniny, vytápěná je dvěma kotli na koks, které ohřívají páru na 122 °C. Ta pak jde do výměníku a teplota je upravena podle druhu sušené zeleniny (např. petržel snese až 120 °C, jiné druhy ale potřebují max. 70 °). Sušárna běží v sezóně non-stop na tři směny, pracuje zde 20 stálých zaměstnanců, na sklizeň se sezónně najímá dalších 50 lidí – ty není problém najít, protože nezaměstnanost je zde asi 13 %. Suší se na vlhkost kolem 6%, což například u zelí znamená, že z původních 10 kg čerstvého zelí je ve finále asi kilogram sušeného výrobku. Veškerou produkci může majitel celkem bez problémů uskladnit v zrekonstruovaných stájích.

Kombajn na sklizení zelí

EVROPSKÝ ZEMĚDĚLSKÝ FOND PRO ROZVOJ VENKOVA:
EVROPA INVESTUJE DO VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

CELOSTÁTNÍ SÍŤ PRO VENKOV

Produkce je prodávána velkoodběratelům coby polotovary – farmář nebyl schopen nám přesně říct, k čemu se následně sušená zelenina dále používá, pravděpodobně do instantních jídel apod. Velká část se prodává přímo polským firmám, největším odběratelem je ale Německo, částečně pak Holandsko. Polské firmy pak část produkce dále přeprodávají velkým firmám (Nestlé) nebo jí balí pro maloobchod. Cena za nejdůležitější komoditu – petržel je cca 2,80 EUR/kg, přičemž celková roční produkce z cca 100 hektarů je asi 200 – 300 tun sušené petržele. Cena sušeného zelí je asi 1,6 EUR/kg.

Přesto, že pan Ptasiński suší pouze svoji produkci, kapacita pomalu přestává stačit a staví se tedy nová sušárna. Dotační programy kromě toho využívá také na nákup specializovaných strojů na pěstování zelí a další zeleniny.

Závěr

Záměrem celé cesty bylo srovnání nejen obecně zemědělství v Polsku a u nás, ale především využití dotací a podmínek Programu rozvoje venkova v obou státech. Díky spolupráci s poradenským střediskem Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego se podařilo sestavit program z návštěv velmi zajímavých farem různého zaměření, z nichž každá nějakým způsobem využila dotace z PRV a ostatních programů. Zároveň se jedná o velmi typickou zemědělskou oblast Polska, takže se dá říci, že to byl poměrně reprezentativní vzorek polských farem.

Základní rozdíl u zemědělství v Dolním Slezsku oproti České republice je v odlišné historii, z níž vyplývají další skutečnosti. Celý kraj byl do druhé světové války německým územím a po válce se sem stěhovaly rodiny z celého Polska. Komunistická vláda pak velkou část půdy nechala v soukromých rukách a zemědělci hospodařili i za totality – i když často jen za účelem obstarání potravin pro svoji potřebu. Z toho samozřejmě plyne velký rozdíl mezi průměrnou výměrou polské a české farmy, i když statistiky polského zemědělství jsou v tomto ohledu dost zkresleny, protože udávají spíše průměrnou výměru půdy jednoho vlastníka, který ale půdu pronajímá většímu farmáři nebo spolupracuje s dalšími rodinnými příslušníky. Půda je ještě více rozdrobena než u nás a pozemkové úpravy zatím příliš neprobíhají. Polští farmáři ale, ve srovnání s našimi, nemuseli po roce 1989 začínat od úplné nuly.

Dolní Slezsko je region zaměřený hlavně na rostlinnou produkci, chov zvířat zde dlouhodobě upadá, protože není ekonomický a ve své intenzivní formě se přesouvá spíše na sever Polska. V jižní nížinaté části zůstává živočišná výroba spíše doplňkovou činností farem. Poměrně velký rozvoj zažívá agroturistika, a to hlavně v turisticky zajímavém příhraničí, kde jsou k tomu ideální podmínky.

Pokud se týče Programu rozvoje venkova, díky společným podmínkám v Evropské unii jsou polský a český systém velmi podobný a struktura dotačních programů je téměř totožná. V Polsku se daří zachovat program na podporu mladých a začínajících zemědělců, poměrně překvapivá byla také informace o omezení plochy, na niž lze získat nárokové dotace. Na rozdíl od současného českého PRV zde také funguje celkový limit financí, který lze v jednom programovém období na jednu farmu čerpat.

Využití dotací v Polsku obecně jsme nemohli posoudit úplně přesně, protože jsme navštívili pouze farmy, které nějakou z dotací PRV využily. Ve velké míře zde proto panovala spokojenost se systémem dotací, což je především díky tomu, že všichni z navštívených farmářů na žádosti a administraci dotací spolupracovali s DODR, které jim velmi výrazně pomáhá v rámci svých aktivit, které jsou pro zemědělce z velké části zdarma.

Zájezd byl také určitě pozitivní v tom, že částečně pomohl účastníkům opravit názor na polské zemědělství a potravinářství, které u nás v současnosti příliš dobrou pověst nemá. Stejně problémy, jako udávají naši zemědělci s nadbytkem levného masa z Polska, mají totiž polští zemědělci s nadbytkem exportu obilí z České republiky.

Ing. Veronika Jeniková, 12. 11. 2013

